

ქალთა ხმა საბჭოთა პლაკატიდან
A Voice of Women from Soviet Posters

ეკა თხილავა

სოციალურ მეცნიერებათა დოქტორი
კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი
ჩარგლის ქუჩა №73, თბილისი; საქართველო

eka.tkhilava@ciu.edu.ge

Eka Tkhilava

Doctor of Social Sciences

Caucasus International University

Chargali str. 73; Tbilisi; Georgia

eka.tkhilava@ciu.edu.ge

ხათუნა კაჭარავა

სოციალურ მეცნიერებათა დოქტორი
კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი
ჩარგლის ქუჩა №73, თბილისი; საქართველო

khatuna.kacharava@ciu.edu.ge

Khatuna Kacharava

Doctor of Social Sciences

Caucasus International University

Chargali str. 73; Tbilisi; Georgia

khatuna.kacharava@ciu.edu.ge

რეზიუმე

ნაშრომში - „ქალთა ხმა საბჭოთა პლაკატებიდან“ შესწავლილია 1917 წლის ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის შემდგომ პერიოდში გამომავალი ანტირელიგიური ჟურნალები; ყურადღება გამახვილებულია ქალთა სახეებზე - იმ მიზნებზე, რომელსაც საბჭოთა ხელისუფლება უსახავდა ახალ ეპოქაში მათ; საუბარია ქალთა საბჭოურ მისიებზე, მათ როლზე სოციალისტური რეალობის ჭრილში.

სტატიაში განხილულია „ძველის“ „სიკვდილისა“ და კოლექტიური „სიცოცხლის“ არსებითი დეტალები, განწყობის ფენომენი და მრავალი სხვ.

მიმოხილულია საბჭოეთის მძიმე შედეგები და გაკეთებულია დასკვნა, რომ ადამიანი, ადრე თუ გვიან, მაინც უბრუნდება თავის ადამიანურ წიაღს და რეალურ მისიას...

Abstract

'A Voice of Women from Soviet Posters' investigates anti-religious magazines published following the 1917 Socialist October revolution. The study focuses on the representations of women, the objectives the Soviet government set for them, creating the concept of Soviet missions for women, and their function in the socialist worldview. The article examines the essential details of the 'old,' 'death,' and a collective 'living,' as well as the phenomenon of predisposition, and much more. Moreover, the study analyzes the harsh consequences of Soviet reality and concludes that humans are always drawn back to their entrails and true mission.

საკვანძო სიტყვები: ქალი, ფემინიზმი, რელიგია, ქრისტიანობა, ემანსიპაცია, ტოტალიტარული, პროპაგანდა, მორალური კანონმდებელი, კარიკატურისტი, ილუზორული.

ჩვენი **საკვლევი სფეროა** ანტირელიგიური საბჭოთა პლაკატები. საუბარია საბჭოთა იმპერიაზე, რომელმაც იძულებითი მეთოდებით შეცვალა ადამიანთა რელიგიური ცნობიერებაც, მათი კულტურული თუ ფსიქოლოგიური განწყობები.

იმისათვის, რომ ჩვენი კვლევა სიღრმისეული და საინტერესო ყოფილიყო, გამოვიყენეთ თვისებრივი **კვლევა** - ისტორიული და კომპარატიული მიდგომა, რამაც საშუალება მოგვცა, გაგვეკეთებინა ლოგიკური და ობიექტური შეფასებები.

ჩვენი **მიზანია**, შევისწავლოთ რა მისია დააკისრა საბჭოთა იმპერიამ ახალ ეპოქაში საბჭოთა ქალს და როგორ დაიწყო საბჭოთა პლაკატებით ღმერთის დევნა.

ჩვენ მიერ შესწავლილი მასალების ფონზე მივედით იმ **შედეგამდე**, რომ საბჭოთა იმპერიამ შექმნა ქალის ახალი სახე - ახალი მიზნებით... სურვილებით... მრწამსით...

საბოლოოდ კი მივედით იმ **დასკვნამდე**, რომ მიუხედავად ისტორიული გზიდან გადახვევისა, ადამიანი, ადრე თუ გვიან, მაინც უბრუნდება თავის „წიაღს“.

„ბოროტების ბანალურობა“ არაერთხელ გამხდარა განსჯისა და ფიქრის საგანი... თუმცა, ამ „ბოროტებათა“ შორის ყველაზე არაბანალურად მაინც, ალბათ, საბჭოური მეთოდებით „ღმერთის მიზანმიმართული მკვლელობა“ შეიძლება მივიჩნიოთ...

ღმერთი „ზედმეტი ტვირთი“ აღმოჩნდა საბჭოთა ერეტიკოსებისათვის. მიზეზიც გასაგებია - ქრისტიანობა და ზოგადად, რელიგია, უპირველეს ყოვლისა, ადამიანის პიროვნულ საწყისს წევს წინა პლანზე; საბჭოთა კავშირში კი ინდივიდუალურობა სახელმწიფოებრივ საფრთხედ, დანაშაულად ითვლებოდა; ამიტომ „ღმერთის

მოკვლით“ ერთდროულად კლავდნენ ინდივიდსაც და ქმნიდნენ ახალ ზეადამიანს - დაცლილს ღვთიური დასაბამისგან და შესაბამისად, სავსეს ახალი მორალური საწყისებით...

ბოლშევიკებმა დაიწყეს ტოტალიტარული პროპაგანდა ღმერთის წინააღმდეგ და მასები რაღაც აბსტრაქტიზირებულ ილუზიაში გადაიყვანეს. ლენინს ესმოდა, რომ დამშეულსა და კანიბალიზმამდე მისულ ადამიანს მე-20 საუკუნის 20-ან წლებში არ უნდა გასჩენოდა სინდისის წუხილი და არ უნდა ეფიქრა, რომ ის ისჯებოდა ცოდვისთვის - რევოლუციისთვის, სისხლისთვის, მეფის მკვლელობისთვის... ასეთი მიდგომა საფრთხეს შეუქმნიდა ისედაც „გაძვალტყავებულ“ ქვეყანას. ამიტომ მასებს უნდა ერწმუნათ, რომ ღმერთი მხოლოდ და მხოლოდ ადამიანის ფანტაზიის ნაყოფი იყო. შესაბამისად, პოლიტიუროსთან შეთანხმებით, ლენინმა დაიწყო უკომპრომისო ბრძოლა ღმერთისა და ეკლესიის წინააღმდეგ, რათა საზოგადოებაზე სრული კონტროლი მოეხერხებინა, რასაც ამტკიცებს მისი ფარული მიმოწერები პოლიტიუროს წევრებთან (1).

გერმანელ-ამერიკელი ფილოსოფოსი - ჰანა არენდტი (1906-1975) წერდა, რომ „ტოტალიტარიზმის ხელში პროპაგანდაა ყველაზე მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტი“ (2). უფრო მეტიც, ის ერთგვარი ფსიქოლოგიური ომიცაა და ამ ომში, სამწუხაროდ, საბჭოთა ადამიანი დამარცხდა! უფრო სწორედ, საფუძველშივე იყო განწირული დამარცხებისთვის, რადგან უღმერთოდ, ანუ იმედის გარეშე დარჩა მარტო ტოტალიტარული სახელმწიფოს ტირანიის წინააღმდეგ და თვითგადარჩენის ინსტინქტით დანებდა...

საბჭოთა ადამიანში, ღმერთთან ერთად, მოკვდა მორალური კანონიც და პარტია იქცა „ახალ“ კანონმდებლად. ამ კანონებს პროპაგანდისტული მანქანა ავრცელებდა და ტოტალიტარულ გარემოში კულტურაც ერთგვარ „რბილ ძალად“ გარდაიქმნა.

ანტირელიგიური, პროპაგანდისტული პოსტერები და ჟურნალები ამ „რბილი ძალის“ ნაწილად იქცა. მოგონილი თუ გამოგონილი სტაბილურობის დარღვევის შიშით საბჭოთა მხატვრები და კარიკატურისტებიც ამ მანქანას შეუერთდნენ (საბჭოთა

კავშირში ასიათასობით ტირაჟით გამოდიოდა არაერთი ანტირელიგიური ჟურნალ-გაზეთი - „მეცნიერება და რელიგია“; „მებრძოლი ათეიზმი“; „რევოლუცია და ეკლესია“; „ანტირელიგიური“; „ათეისტი“; „უღმერთო“ და მრავალი სხვ.). ეპოქის ხმა და განწყობა მათ ნამუშევრებს დღეისთვის უკვე ისტორიულ მნიშვნელობას მატებს; განსაკუთრებით საინტერესოა მხატვართა მიერ შექმნილი ქალთა ახლებური, ტოტალიტარული მოდელები - მასკულინური გარეგნობით; დამთრგუნველად ძლიერები; უხეშები; უბედურები, რადგან არც ერთი მათგანი არ იღიმება... არც ერთი მათგანის მიღმა არ ჩანს პირადი სივრცე... პირადი ცხოვრება... რადგან პირადად ახალ ეპოქაში იქცა სახელმწიფო და სახელმწიფოებრივი აზროვნება...

ლენინის მთავრობამ ხელისუფლებაში მოსვლისთანავე გამოაცხადა ბრძოლა ე.წ. გენდერული სტერეოტიპების წინააღმდეგ. რა თქმა უნდა, ქალიც გამოყენებული იქნა „პროპაგანდისტულ“ მანქანად და მას თავისუფლება შესთავაზეს ღმერთის უარყოფის სანაცვლოდ... ეპოქას სჭირდებოდა ახალი ტიპის ქალი და მან ეს მიიღო!

ამ პროცესში მონაწილეობდა ცნობილი საბჭოთა მხატვარი და კარიკატურისტი - დიმიტრი მოორიც (1883-1946)... მისი შემოქმედება, ისე როგორც ყველაფერი სხვა საბჭოთა კულტურაში, ერთგვარად იყო „რომანტიკულად ძალადობრივი“... ახალი ეპოქის ქალი მხატვრისეული შეფასებით ყოველგვარი ქალური საწყისისგანაა დაცლილი; თითქოს გარეგნულად უნდა მიემსგავსოს მამაკაცს და იქცეს „მის სახედ და ხატად“.. ანუ, ინდივიდუალობა, ამ მოჩვენებითი თავისუფლების მიღმა, სრულიად დაკარგულია.

1919 წელს მოორიმ შექმნა პლაკატი - „ქალთა თავისუფლება სამზარეულოს მონობისგან“... სასურათე სიბრტყე ორ ნაწილადაა გაყოფილი - „ნათელში“ ის საწარმოები და ქარხნები ჩანს, სადაც ახალი გზა მიდის ქალის; ბნელში კი ჯოჯოხეთის მოციქულებივით ჩამდგარან სასულიერო პირები - რომელთაც, თითქოს ან ნიღბები აქვთ სახეზე - ან ერთი თარგიდან არიან „მოჭრილები“ - კლონირებულები... მათ თავს ზემოთ შავ ფონზე ეკლესიათა გადაქანებული გუმბათები ჩანს... ქალი, მასკულინური და ძლიერი, ერთი ხელის მოსმით იგლეჯს გულიდან ჯვარს და ერთდროულად

„თავისუფლდება“ ღმერთისა და სამზარეულოსგან... თუმცა, რა შრომა „ელის“ იმ ნარინჯისფერ მხარეს, ჯერ უცნობია... ეს გაუგებრობა და შიში ქალზეც აირეკლება...

ანალოგიურია იდეა მოორის კიდევ ერთი პლაკატისა, სადაც ქალი უარს ისევ ამბობს ჯვარზე; თავსაფარი, როგორც წარსული ცხოვრების ნაწილი, მოუხსნია და ემანსიპირებული ახალ გზას ირჩევს - უკვე ღმერთის მონობის გარეშე... ასეთია პლაკატის სლოგანი... თუმცა, მოორის ეს ახალემანსიპირებული ქალიც დაღლილია საწყისშივე და დამფრთხალი, როგორც ჩანს, ვერც უღმერთო ცხოვრებაში ხედავს თავისუფლებისა და ხსნის გზას... წინა პლაკატისგან განსხვავებით, პლაკატზე არც ნათელი მომავლის ლანდები იკვეთები არსად...

მიუხედავად ამ ყალბი ემანსიპაციისა და ილუზორული გარემოს შექმნისა, მოორის პლაკატებიდან მაინც ჩანს დამფრთხალი და იმედგაცლილი ქალების ხმა, რომელთაც ღმერთთან ერთად წაართვეს სწორედ ემანსიპაციაც...

უდავოა, რომ საბჭოთა იმპერიამ რაღაც ეტაპზე მიაღწია შედეგს - შეიქმნა სოციალისტური რეალობის შესაბამისი „ახალი ქალის“ სახე, რომელიც ყოველგვარი ღვთიური საწყისისგან იყო დაცლილი!

თუმცა, ისტორიულმა რეალობამ კიდევ ერთხელ აჩვენა, რომ ადამიანი - მით უფრო ქალი - ადრე თუ გვიან, უძღები შვილივით, მაინც უბრუნდება თავის დაკარგულ წიაღსა და გაფანტულ, მივიწყებულ საზრისს!

გამოყენებული ლიტერატურა

1. <http://mizugadro.mydns.jp/t/index.php/1922.03.19.LeninMolotovu;>
2. იულა კრისტევა; ჰანა არენდტი: სიცოცხლე ნარატივია; ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა; თბილისი; 2014;
3. Мейер А. Философские сочинения. С. 40;
4. მერაბ მამარდაშვილი; საუბრები ფილოსოფიაზე; გამომცემლობა „პეგასი“; თბილისი; 2018.

დანართი 1 დიმიტრი მოლორის პლაკატი

დანართი 2 დიმიტრი მოლორის პლაკატი

